

Gyene István Hunor

Stratfor: baljós magyar előjelek?

Magán hírszerző ügynökség, árnyék CIA, csúcsra járatott marketing, napi elemzések a webkettő minden formájában, a Fortune 500-as listáján szereplő megrendelők, több mint kétmillió rendszeres olvasó, hivatkozások a CNN-en, a BBC-n, a Bloomberg-en, a The Economist és a The New York Times hasábjain. Ezek mind az önmagát „globális hírszerzés”-ként meghatározó texasi Stratfor (Strategic Forecasting Inc.) jelzői és jellemzői. A magyar származású George Friedmannek a hazai sajtóban is gyakran idézett agytröszt-birodalma mintegy másfél évtizede van jelen az elemzői piacon, ahol elsősorban geo- és gazdaságpolitikai vonalon kísérik meg vállalati, egyéni és intézményi ügyfelek számára mindazokat a szolgáltatásokat nyújtani, amelyek a kívülálló számára első ránézésre inkább a központi hírszerzés, illetve különféle tőzsdei elemzők hatáskörébe tartoznának.

A Stratfort 1996-ban alapította a Magyarországon született George Friedman, aki szüleivel együtt a kommunista rezsim elől menekülve az ötvenes évek elején hagyta el az országot. Friedman már ifjúkorában elkezdett érdeklődni a marxizmus iránt, ez irányú gondolatait a frankfurti iskola politikai filozófiájáról írt művében foglalta össze. Figyelme ezután fokozatosan a nemzetközi konfliktusok, elsősorban a hidegháború irányába terelődött, utóbbi kapcsán sokáig az amerikai-szovjet szembenállás katonapolitika vonatkozásait kutatta. (Érdekesség, hogy fejlesztőként még annak idején részt vett néhány korai háborús tematikájú számítógépes játék tervezésében is.)

Miután évtizedeket töltött az akadémián, s tanított politikatudományt magánintézményekben, 1996-ban Friedman megalapította a Stratfort, melynek elsődleges célja az, hogy hírszerzésben jártas szakemberei által a döntéshozók és az érdeklődők számára egyedülálló betekintést nyújtson a politikai, a gazdasági és a katonai történések világába, valamint „a humán intelligenciát és más forrásokat a geopolitika alapokon nyugvó erős elemzői tudással” párosítva adjon világos magyarázatokat a világban zajló eseményekre. Az alapító szerint a cég szigorú (párt)politikai függetlensége és ideológiamentessége teszi lehetővé azt, hogy a felhasználók ne csak jobban az eseményeket értsék meg, hanem csökkentsék esetleges (üzleti) kockázataikat, s ismerjék fel az adódó lehetőségeket is. A Stratfor nem kötődik egyetlen kormányzati hivatalhoz, vagy nem-kormányzati szervezethez sem, ezzel szintén objektivitását kívánja erősíteni. Az agytröszt 1996-os alapítása óta minden egyes munkanapon (akár több) napi jelentést ad közzé, melynek jelentősége először 1999-ben, a Koszovó feletti NATO-légicsapások idején mutatkozott meg. Ekkor a Stratfor „Koszovói Krízis Központja” olyan vezető lapokban kapott publicitást, mint például a Time magazin. Az intézet már ebben az évben bevezette előfizetéses szolgáltatását, melyen keresztül azután elemzéseinek legnagyobb részét kínálta. Ez a „rendszer” azóta is működik, így a Stratfor ma már csak néhány termékét teszi hozzáférhetővé a nyilvánosság számára; ilyenek többek között a heti geo- és biztonságpolitikai elemzések, a videó-beszámolók, valamint a cég iPhone alkalmazása (bár utóbbi csak az első hónapban ingyenes).

A szolgáltatások természetesen ennél szélesebb kört ölelnek fel. A több mint egy tucat Stratfor-termék öt nagyobb típusba sorolható:

- helyzetjelentés: pillanatképek a globális történésekből
- elemzés: napi jelentés készítése, mely értékeli a világ aznap történt legfontosabb eseményeit és azok jelentőségét
- negyedéves és éves előrejelzés: jóslatok a közeljövő várható eseményei kapcsán
- multimédia: videók és információkban gazdag interaktív térképek alkalmazása

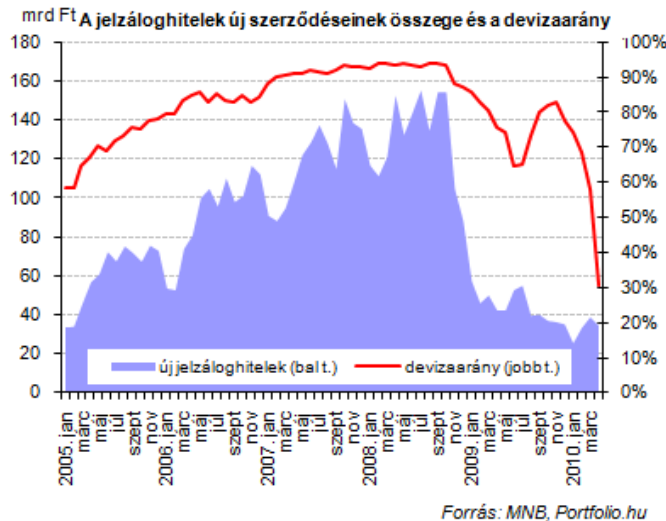
- hírszerzői útmutató: a Stratfor-elemzők belső ismertetője a következő hét várhatóan legfontosabb geopolitikai témájával kapcsolatban

-

A központ ügyféllistája ugyan pontosan nem ismert, de annyit lehet tudni, hogy a megrendelők között a leghatalmasabb amerikai vállalatok, valamint nemzetközi kormányzati ügynökségek is fellelhetők. Az intézet története során mindig nagy hangsúlyt fektetett az egyéni ügyfelek megszerzésére és ezek kiszolgálására. Korábban egy-egy szolgáltatói csomag előfizetői például George Friedman közreműködésével havi telekonferenciákon vehettek részt, s arra is lehetőségük volt, hogy e-mailben tegyék fel kérdéseiket a Stratfor elemzőinek, akiktől 24 órán belül „garantáltan” választ kaptak. Manapság a „Stratfor-tagság” évi 349 dollárba (mintegy 80.000 Ft) kerül, melynek fejében a fentebb már felsorolt szolgáltatásokon túl most Friedman új könyvét is kezükbe vehetik a megrendelők. Hogy utóbbiak között mekkora a magyarok száma, azt nem tudhatjuk, annyi azonban bizonyos, hogy az agytröszt rendkívül könnyen kezelhető, és kellőképp igényes honlapjának „Magyarország” címkéje meglepően sok írást takar. A cég ebben az évben többek között külön elemzésben tárgyalta az áprilisi választások eredményeit, a magyar gazdaság helyzetét, s külön írásban foglalkozott hazánk szomszédságpolitikájával, a magyar-szlovák viszonytal, valamint a kettős állampolgárság kérdésével is.

A Stratfor legújabb magyar vonatkozású cikke „Magyarország: lehetséges visszatérés a gazdasági bajokhoz” címmel Szapáry Györgynek, a miniszterelnök gazdasági tanácsadójának bejelentésére reagált, mely szerint hazánk 2011-re egy újabb, ún. elővigyázatossági hitelmegállapodást kötne a Nemzetközi Valutaalappal. Az elemzés megjegyzi, hogy az országot rosszabb gazdasági helyzetben találta a válság, mint régiós vetélytársait, de a fiskális problémák mellett most nagy gondot jelent az országban hatalmas méreteket öltő devizahitelezés is.

Magyarország e téren élen áll a régióban, hiszen például a 2006 óta felvett hitelek 80 %-a még mindig svájci frank alapú, annak ellenére, hogy a legtöbb országban 2009

márciusa óta a hitelezés üteme lassult. Az írás szerzője megjegyzi, hogy bár az idei magyar költségvetési hiány 3,8 %-os lesz, a GDP 78,9 %-át kitevő államadósság aggodalmakra adhat okot. Ráadásul, ha a magánszektor adósságát is ideszámítjuk, akkor az államadósság a bruttó hazai termék 130 %-ával egyenlő. Tetézi a problémát, hogy a tartozás több mint fele külföldi

valutában van, így ki van téve az árfolyam-ingadozásoknak, hiszen az ország nem tagja az euróövezetnek. Mindezek fényében nem meglepő, hogy az új magyar kormány valósággal sokkolta a piacokat június elején, mikor a magyar deficit lehetséges mértékét a göröghöz hasonlította, és 2010-et tekintve 6-7 %-os éves hiányt emlegetett. A szerző szerint ebben az összefüggésben igazán „szörnyű” Szapáry mostani bejelentése, hiszen az újabb hitelfelvételről szóló hír a régióban „előhírnöke” lehet a hasonló bejelentéseknek, s a feltörekvő Európa újra válságba kerülhet.

A cikkíró végezetül megjegyzi: néhány érv azért mindennek ellenére Magyarország mellett szól. Először is, az ország nem vette fel az eredeti IMF-EU-hitel teljes összegét. Erre azért nem volt szüksége, mert a javuló gazdasági kilátásainak köszönhetően 2009-ben sikerült visszatérnie a nemzetközi hitelpiacokra. Ráadásul Szapáry csak ún. készenléti hitelről beszélt, azaz a kormánynak nem áll szándékában lehívni a pénzt, viszont a megállapodás megnyugtatóná a nemzetközi piacokat, s ezáltal nőhet Magyarország mozgásterét. Másodszor azt is figyelembe kell venni, hogy 2009 márciusától 2010 májusáig a legtöbb feltörekvő európai ország

valutája számottevően erősödött az euróval szemben, ez pedig különösen jó jel volt a külföldi devizában eladósodott régió számára.

Május óta viszont annak lehettünk mindannyian szemtanúi, hogy az euró folyamatosan erősödött a térség országainak valutáival szemben, azaz a befektetők újból tesztelték a régió stabilitását. Ebben a pengeélen táncoló gazdasági szituációban került Magyarország ismét a világsajtó címlapjára, miután a hétvégén megszakadtak a kormány és az IMF-EU-küldöttség közötti tárgyalások. Az ilyenkor megszokott piaci (túl)reagálás nem maradt el: a forint azonnal éves mélypontjára zuhant, a vezető részvények árai estek, az ország csődkockázati mutatója jelentősen megugrott. A magyar kormányzat helyzete jelenleg rendkívül kényes: a közte és a hitelnyújtó szervezetek között feszülő ellentétek élesek, a befektetőket viszont a megfelelő kommunikációval mihamarabb meg kell nyugtatni, hisz a pénzpiacokat nem lehet sokáig bizonytalanságban tartani. Szakítópróba előtt áll az Orbán-kabinet: a belpolitikában sok esetben szimbolikus elemekkel operáló, a korábbi évek „megszorító” gyakorlatával szögesen ellentétes politikát ígérő új kormánynak a realitást hordozó nemzetközi környezetben az ország érdekei miatt most mindenképpen megegyezésre kell jutnia. Pedig – egyetértve a Stratfor elemzőjével - az utolsó dolog, amire Közép-Európának mostanában szüksége volt, az az, hogy a megfigyelők figyelme Spanyolország, Görögország és Olaszország helyett régiókra terelődjön, s többek között a térség valutáira gyakorolt nyomás következtében eluralkodjon egy újabb lehetséges válságtól való félelem. A jelek szerint mindezt most már nagyon nehéz lesz elkerülni.